

30 april 2024, kl 07:00

Skribent

Catrin Hellmark

Ämnen:

Hållbarhet Klimatkrisen kultur omställning

Språkrådsdagen

Språkrådsdagen är en årlig konferens som ordnas av Språkrådet, en avdelning inom statliga myndigheten Institutet för språk och folkminnen, Isof. I år ägde konferensen rum den 23 april och handlade om språkvård för hållbar omställning. Den som är intresserad kommer att kunna se den på UR Play senare i år.

Läs mer om Språkrådets hållbarhetstermgrupp [här](#) och se listan på klimat- och hållbarhetstermer [här](#).

Språket är avgörande för att fatta den typen av beslut som krävs i omställningsarbetet, enligt Lena Lind Palicki, chef för Språkrådet. Illustration: Jens Magnusson

Språket är viktigt för att förstå klimatkrisen

Vad spelar egentligen ord för roll i klimatkrisen? Mycket stor, visade Språkrådets konferens Språkrådsdagen med temat *Språkvård för hållbar omställning* i slutet av april.

”Mycket snack och lite verkstad” är ett uttryck som nog de flesta känner till. Och kanske har de sett filmen *Ett herrans liv* (*Life of Brian*), av Monty Python, där en nödsituation utlöser orden ”Det här kräver omedelbar diskussion” (*”This calls for immediate discussion”*) i stället för omedelbar action.

Och så kan det kännas: vi behöver inte fler ord, vi behöver handling, nu! Varför ägna en hel dag åt språk som del av hållbar omställning?

Jo, för utan språket kan vi inte tala om saker, inte komma överens, förankra beslut eller förmedla vetenskap. Inte formulera faror eller föreställa oss ett annat slags samhälle, inledde moderator Lena Lind Palicki, chef för Språkrådet.

Språket är till hjälp

– Visst är det så att vi måste göra något också! Eller framför allt sluta göra saker. Men språket är till hjälp, sa Linnea Hanell.

Hon är forskare vid Stockholms universitet och språkvårdare vid Institutet för språk och folkminnen och har bland annat studerat olika sätt som språkbruk och språkbruksförändring kan relatera till hållbar utveckling på miljö- och klimatområdet.

Hon talade om ekolingvistiken som ser på hur språket formar människans förhållningssätt. Hur språk väcker känslor, som leder till handling som i sin tur kan leda till omställning.

Samtal viktig del av omställning

Men vad är bra språkbruk? Hur vårdar man språket för att det ska funka så bra som möjligt för omställning?

– Vi behöver bli bättre på att använda språket för att dela saker med varandra, dela kunskap, visioner, bevekelsegrunder, och tänka på språkbruk som ett utbyte, sa Linnea Hanell.

Då har vi också ansvar för att lyssna, inte bara paketera ett budskap, menade hon. Som framgångsrikt exempel lyfte hon fram bildandet av Kosterhavets nationalpark, där samtal var en viktig del i processen.

Läs också: Nya klimatbegrepp på nyordslista

Stort intresse prata om det som skaver

Tankarna om hur språk och samhälle ömsesidigt påverkar varandra gick som en röd tråd genom dagen. I Milena Zarts presentation av sin forskning om språket i svensk klimatdebatt i medierna och i panelsamtal kring språk och målgrupper:

– Vi formas kollektivt genom hur vi pratar med varandra, sa Maria Wolrath Söderberg, retorikforskare vid Södertörns högskola.

Hon intresserar sig för hur människor tänker kring målkonflikter, värdekrockar och stora samhällsutmaningar, särskilt klimatförändringar och hållbarhet. Hon ser en stor klyfta hos dem som vet att det är kris men ändå inte agerar, men också ett stort intresse för att prata om det som skaver.

– Det finns ett gigantiskt intresse för att prata om det här gnisslet som jag tror att många människor upplever just nu, sa hon.

Nationellt medborgarråd för klimatfrågor

– Det behövs samtal och samförstånd. Vi behöver hitta ett inkluderande språk som alla kan känna ägarskap för. Man ska känna sig sedd, inte tillsagd, sade Marcus Lundstedt, kommunikationschef vid Stockholm Resilience Centre som tidigare i år startade ett nationellt medborgarråd för klimatfrågor.

– Vi måste kunna prata om förlust också. Sörja det som vi måste avstå. Om vi kan dela sorgen med andra kan vi lättare ta smällen, sa Maria Wolrath Söderberg.

Läs också: Råd med 60 svenskar tar sig an klimatfrågan

Grönt inte alltid bra för naturen

Ord kan också vara laddade, som ordet "fossil", eller vilseledande: allt som sägs vara grönt är inte bra för naturen. Och deras betydelse kan glida: "sabotage" och "aktivism" uppfattas till exempel på ett annat sätt i dag än för 80 år sedan.

Nya ord uppstår i rasande fart, i takt med nya behov.

– Ta "fossilbil" till exempel. Tidigare var det bara "bil", det var självklart, sa Hanna Berheim Brudin, kommunikationschef på Naturskyddsföreningen.

Hon är också en av deltagarna i Språkrådets hållbarhetstermgrupp som berättade om sitt arbete med Hållbarhetstermlistan. Det är en lista som myntar och definierar hållbarhetstermer på svenska.

Språk är en demokratifråga

– Vetenskapen måste ut i samhället, och det här är ett viktigt verktyg för att kunna prata om den på ett begripligt sätt, sa Gustav Strandberg, forskningsledare SMHI Rosaby Centre.

Språket kan på så vis också vara en demokratifråga. Norska Anje Müller Gjesdal talade om sin forskning om nyord som visar att det i Norge är ett gap mellan experter och allmänhet: de nya orden når inte ut.

– Detta kan vara ett demokratiskt problem.

Läs också: Ord för omställning

Ord är sällan oskyldiga

Något som även Sverker Sörlin, professor i miljöhistoria vid KTH, talade om i sitt anförande *Låst vid transition: tankar kring miljö, språk och hållbarhet*, som fick avsluta dagen.

– Ordval är sällan oskyldiga eller oviktiga. Och diktatorer vet allt om språkvård. De byter ut alla ord, sa han.

Läs fler nyheter:

Fiskare i Senegal drabbas hårt av EU:s trålfiske

Naturskyddsföreningen ger eldsjäl skogspris

Ändring av trålgräns gynnade danska fiskare

Redaktionen rekommenderar

- 1 Regeringens budget ökar utsläppen
- 2 "Jag är klimat- och miljöminister, jag bestämmer"
- 3 I spåren av en avverkning
- 4 Den olagliga palmoljans väg till Sverige
- 5 Omstridd gruva utmanar grön omställning
- 6 Konungens kamp – historien om den svenska älgen
- 7 Så sover djuren om vintern
- 8 Den utforskade natten
- 9 Så spanar du på djuren i vintersnön
- 10 Elin Anna Labba: inte längre så artig